

a kerületben lakó diákokra kivetett adót 2%-ról 2,5%-ra emelte, hogy a tanárok több fizetést kapjanak ezzel is fejlesztve az iskolát, míg a másik feltételben 2%-ról 1,5%-ra csökkentették azt, hogy az adófizetőknel több pénz maradjon. A magánszemély mindkét esetben azért adónak nagyjából 2%-nak kell lennie. A vizsgálatban azt találták, hogy az egyes joghallgatók intézkedésekkel kapcsolatos személyes preferenciái (támogatják-e az adó csökkentését/növelését) szignifikánsan bejósolta, hogy az illető az intézkedést az adott állam alkotmányával összeegyeztethetőnek tartotta-e vagy sem. Így azok, akik az adóemelés pártján álltak, ha adóemeléssel kapcsolatos feltételbe kerültek gyakrabban hajlottak arra, hogy vélekedtek (az adócsökkentés pártiak is hasonlóképp jártak el). A tetejében a legtöbbjük meggyőződésük is szerepet játszhatott a döntés meghozatalában, nem csak a szakértői értékelésük. Az „Obamacare” néven elhíresült, valójában Patient Protection and Affordable Care Act törvénycsomag körüli vita, melyről 2012 júliusában döntött az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága jól szemlélteti a fenti kísérlet által megidézett vitát. A megkérdezett amerikaiak 50%-a vélte úgy, hogy az adott kérdésben a bírák nem az alkotmányosság, hanem saját politikai nézeteik alapján fognak dönteni (Barnes, 2012), ahogy a *The Economist* kolumnistája is feltette a kérdést: vajon van-e olyan személy, aki bár ellenzi a törvényben foglaltakat, alkotmányosnak gondolja azokat, vagy támogatja az intézkedéseket, de elismeri azok alkotmányellenességét (M.S., 2012)? Üdítő meglepetésként hatott tehát, hogy a fenti kételyek és az idézett kutatás eredményei ellenére a kérdésben a republikánus többségű Legfelsőbb Bíróság a demokraták javára döntött.

A joggal kapcsolatos hatásvizsgálatok elengedhetetlen részét képezik egy felelős, önreflektív, demokratikus társadalom kialakításában és fenntartásában. A jog és pszichológia szisztematikus módszerei és kísérletei követni és szimulálni engedik a lehetséges hatásait és következményeit a jogalkotásnak.

4. Kutatói szerep

Az eddig felsorolt lehetséges szerepek közül a kutatóé bír talán a legkevésbé alkalmazott éllel, bár – ahogy több példánál is láthattuk – a kutató az előző szerepek közül bármelyikben tetszelegget. Ahogy az eddigieknel, itt is nehéz általános képet alkotni a kutatói szerepről, mégis bizonyosan elmondható, hogy minden kutató a jog és pszichológia egy-egy területének mélyreható empirikus vizsgálatában kíván kitűnni. Ők azok, akik nagy populációkat vizsgálva vagy szellemes kísérleteket összerakva kívánják a jog és pszichológia ellentmondásos kérdéseit feloldani a megválaszolatlanokra pedig választ találni. Ahelyett, hogy itt több példát tárnék az olvasó elé inkább a kötet többi tanulmánya felé irányítom a figyelmet, melyek mind kutatói szellemben készültek.

IV. Lehetséges értelmezési keretek a jog és pszichológián belül

A jog és pszichológia területén belül több értelmezési keret segítheti a kutatási fókusz meghatározását. Bár megannyi lehetséges értelmezési keret létezik, közülük itt kettő olyan kerül tárgyalásra, mely a jog és pszichológián belül ma talán a legnagyobb népszerűségnek örvend a kutatók körében. A társadalomkritikai megközelítésmód elsősorban a jogrendszer működéséből fakadó negatív hatásokra koncentrálnak, és arra próbál választ találni, hogy milyen zavarai, hibái lehetnek az ideális esetben megkülönböztetés-mentes igazságszolgáltatásnak. A

legitimitás megközelítésmód az emberekben a jogrendszerrel kapcsolatban fennálló egyik alapvető elvárásra, a legitimitásra vezeti vissza a mindenkori jogrendszerrel kapcsolatos viselkedéseket és vélekedéseket, és azzal kecsegtet, hogy ezzel az egyetlen tényezővel képes magyarázni az emberek joggal kapcsolatos attitűdinális bázisát.

1. Társadalomkritikai megközelítésmód

A társadalomkritikai megközelítés alapvetően filozófiai és szociológiai alapokra épül. A jogszociológiáról írt részben ők a megközelítésmód támogatói azok, akik a konszenzus helyett a társadalmi konfliktusban látják a jogrendszer ki- és átalakulásának alapvető mozgatórugóját. A társadalomkritikai perspektíva filozófiai gyökerei Michel Foucault nevéhez köthetők. Foucault (1977) korszakalkotó írásában a börtönök kialakulásának történetén keresztül vezet el minket a bünetővégrehajtással kapcsolatos nézetek alakulásához. Könyvében kalandos útra csábítja az olvasót, a XVIII. század eleji sötét kínzókamráktól, a demokratizálódó társadalom által megteremtett modern börtönökig vezetve őt. Foucault meglátása szerint a börtön nem különbözik a társadalom más intézményeitől, melyek az egyes emberek sorsát alakítják, a börtönlakók számára a „fegyelmi karriert” (*disciplinary career*) nyújtva a „tiszttségviselőket”, azaz bírók, pszichiáterek, pszichológusok, szociológusok stb. közreműködésével. Meglátása szerint a társadalomban szociálpanoptizmus uralkodik, melyben a megfigyelő állam az intézményein keresztül nem csak passzív szerepet képvisel, hanem aktívan kontrollálja és fenntartani kívánja a társadalmi rendet, garantálva ezzel a status quo-t. A szociálpanoptista állam a szerző szerint szükségképpen diszkriminatív lesz a hátrányos helyzetű csoportokkal szemben, melynek működésmódjának megértéséhez a fal nélküli börtön metaforáját kínálja. Foucault szerint a társadalmi kontroll fenntartása egy fal nélküli börtönhöz hasonlatos, melynek közepén egy magas toronyból figyelnek minket az örök. A társadalom (börtön) szabályainak megszegése következményeket von maga után. A kérdés az, hogy a toronyban ülő örök (a végrehajtó hatalom) mikor és hogyan fognak eljárni. Miután az örök maguk is emberek, ezért valószínűbb, hogy gyakrabban vetítik a reflektorukat olyan cellák felé, ahol olyan személyek laknak, akikkel szemben bizonyos előítéletekkel bírnak. A jelenség napjaink társadalmában is könnyen tetten érhető: nem ritka az etnikum alapján való igazoltatás (*racial profiling*), ahogy napjaink cigánybűnözéssel kapcsolatos szalonrasszista diskurzusa is a szociálpanoptista állam mellékterméke.

Foucault (1977) az egyik első olyan szerző, aki az egyes társadalmi rendszerek működését teszi felelőssé a meglévő egyenlőtlenségek fenntartásában és a negatív társadalmi következmények termelésében. A fokozott ellenőrzés a legtöbb esetben kontraproduktív, amennyiben nem az érintett populáció biztonságát garantálja, éppen ellenkezőleg, olyan, a társadalmi rendet alapvetően nem fenyegető cselekmények miatt lesznek legtöbbször pellengérré állítva, melyek fölött a többségi társadalom csoportjai esetén könnyen szemet hunynak. Jó hazai példával szolgál erre a jelenségre a gyöngyöspatai események kapcsán kirendelt rendőri erők tevékenysége, akik ahelyett, hogy a romák biztonságát garantálták volna, éppen velük szemben lépett fel fokozott szigorral. Az ombudsmani jelentések szerint (Kállai, 2011a, 2011b) olyan, még csak közerkölcsbe sem ütköző bagatell cselekmények miatt indítottak eljárást a jelen levő rendőrök, mint cigarettacsikk eldobása, közterületen való köpködés, de közúton gyalogosan való tartózkodásért is szabtak ki bírságot. „Miközben a különböző csoportosulások tagjai heteken át szabadon vonulhattak és „járőrözhettek” félelemkeltő módon a romák által lakott utcákban, addig egyes helybéli cigány lakosokat már azért is több ezer forint helyszíni bírsággal sújtottak, mert nem a járdán közeledtek.” (2011b, 25.o.) – vont mérleget az ombudsman.

Bár Foucault elemzését a XIX. század közepén lezárja, a szavai máig ható érvénnyel bírnak: „Amennyiben van átfogó politikai probléma a börtön körül, az tehát nem az, hogy javító jellegűnek kell lennie vagy sem; hogy vajon a bírónak, pszichiátereknek vagy szociológusok azért vannak-e, hogy több hatalmat gyakoroljanak az adminisztrátoroknál és felügyelőknél is; nem is arról szól, hogy vajon legyen-e börtön, vagy valami más legyen helyette. Jelenleg a probléma az ilyen jellegű [szociálpantoptista] normalizáló mechanizmusok alkalmazásában rejlő jelentős emelkedésben rejlik és a széles körű hatalommal, mely az új területek megszorodása nyomán velük jár.” (Foucault, 1977, 306.o.)

A pszichológián belül a társadalomkritikai perspektíva egyik legmeghatározóbb képviselőjére a szociális dominancia elméletében találunk. A szociális dominancia (Sidanius és Pratto, 1999/2005) olyan szociobiológiai elmélet, mely szerint minden társadalmi rendszer (evolúciós és társas jellegzetességeknek köszönhetően) a stabil, csoport alapú társas hierarchiák kialakulásának irányába konvergál. Az elmélet különböző csoportszintű sajátságokat (pl. milyen nemű?; milyen státuszú környezetből származik?) tulajdonít az egyéneknek, akit az adott társadalom hatásainak kitéve (pl. intézményi diszkrimináció, legitimáló mítoszok) ábrázol a csoport alapú társas hierarchia meghatározott tagjaként. Modelljük alapján minél kivételezettebb csoport tagja valaki (pl. fehér, gazdag, férfi), annál magasabb szociális dominancia-orientációval (SDO) fog bírni, főleg, ha ezt a szocializációja és személyisége/temperamentuma is elősegíti. Egy személy minél erősebb SDO-val bír, annál inkább kívánja a fennálló társadalmi hierarchia erősítését, míg a kisebb SDO a társadalmi hierarchia gyengítését segíti elő. Miután az elmélet premisszája szerint – ahogy Foucault-nál is – minden társadalom szükségképpen elnyomó, ezért az igazságos társadalom eléréséhez a cél mindig a hierarchia gyengítése kell, hogy legyen a mobilitás növelése, az egyéni és intézményi diszkrimináció visszaszorításán stb. keresztül. Ezzel szemben vagy ezt erősítve hathatnak a társadalomban jelen levő legitimáló mítoszok. Hierarchiaerősítő mítosznak tekinthető például a szexizmus, bevándorló-ellenesség, de a szociális juttatások és felzárkóztató programok elutasítása is. Gyakori hierarchiaerősítő legitimáló mítosz a felelősség hangsúlyozása, mely szerint mindenki maga tehet arról, hogy szegény vagy hátrányos helyzetű, így az állami támogatás csak a lustákat és mihasznákat segítené. Hierarchiagyengítő mítosz a multikulturalizmus, a tolerancia, az egyetemes emberi jogok tiszteletben tartása, de ezen a póluson is megjelennek a szélsőségek például a szocializmus, anarchizmus vagy kommunizmus képében.

A szociális dominancia elmélete szerint az igazságszolgáltatás rendszere az alávetettekkel szemben ötféle módon alkalmaz diszkriminációt. Ezeket a jelenségeket a „törvény törvényeinek” nevezték el. (1) Az első ilyen az aránytalan vád elve mely már szóba került a gyöngyöspatai bagatell bűncselekmények kapcsán is. Az ombudsman jelentései külön felhívták a figyelmet arra, hogy hasonló szabálysértésekre a nem romák lakta utcákban is több példával találkoztak a vizsgálat során, ellenük azonban nem indult hasonló jogcímen egyetlen eljárás sem. Ugyancsak kiemelték, hogy a gyöngyöspatai jegyző négy esetben élt csupán figyelmeztetéssel, a pénzbüntetés alsó határának megfelelő összeget pedig csak nem roma lakosoknál szabott ki. Jellemző volt, hogy nagyobb bírságot állapított meg olyan roma személyeknél, akik először követték el a tetteket, mint a nem roma visszaesőknél. (Kállai, 2011a; 2011b) (2) A törvény második törvénye a helytelen irányú agresszió elve. Paternoster (1983) azt vizsgálta, hogy Dél-Karolinában az ügyészek az egyes gyilkossági esetekben milyen gyakorisággal kértek halálbüntetést a vádlottakra. Tanulmányában sikerült kimutatnia, hogy amennyiben egy fekete fehér embert ölt meg negyvenszer gyakrabban kérték az ügyészek a halálbüntetést, mint büntetési tétel megfontolását, mint abban az esetben, ha fekete

gyilkosnak fekete áldozata volt. Úgy tűnik tehát, hogy a kevésbé domináns csoportból a domináns csoporttal szemben elkövetett „helytelen irányú” agresszió súlyos megtorlásban részesülhet a büntetőeljárás során. (3) A harmadik törvény szerint a büntetőjogi rendszerben a hierarchiát fenntartók körében magasabb lesz a szociális dominancia orientáció. Sidanius és társai (1994) egyetemi hallgatókat, kirendelt védőügyvédek, rendőrállományokat és esküdteket hasonlítottak össze az SDO szintjük mentén. Hipotézisük szerint minél elkötelezettebb az illető a társadalmi hierarchia megvédéséért és fenntartásáért annál magasabb SDO pontszámot kell elérnie. Az eredmények alapján a rendőrök, akiknek a feladata a fennálló jogrend és törvények védelme, mindhárom csoportnál szignifikánsan magasabb SDO pontszámot értek el, míg a kirendelt védőügyvédek, akik alacsony fizetésért a kispénzűek megsegítését tűzték ki célul, szignifikánsan alacsonyabb pontszámot értek el a rendőrökhöz és esküdtekhez képest (az egyetemi hallgatóktól a kirendelt védők SDO pontszámai nem különböztek szignifikánsan). A hatás a jövedelem, iskolázottság és etnikai hovatartozás kontrollja után is fennmaradt. Az eredmények arra utalnak, hogy az igazságszolgáltatás rendszerében jelen levő szereplők funkciójuknak megfelelő SDO értékeket mutatnak. (4) A negyedik törvény a visszaélések türesének elve, mely szerint amennyiben hatalommal való visszaélésre bukkannak a végrehajtó hatalom képviselőinél (pl. rendvédelmi szerveknél), akkor is viszonylag kicsi a valószínűsége annak, hogy felelősségre vonás történik. (5) Végül az ötödik a hierarchia-terror elve, mely szerint minél erősebb hierarchia áll fenn egy adott társadalomban, annál elnyomóbb lesz az a rendszer.

Mind a jogszociológia konfliktus modellje, mind a Foucault nevéhez fűződő szociálpantoptizmus, mind a szociális dominancia orientáció elmélete erős társadalomkritikai éllel bír. Mindhárom osztozik abban, hogy a fennálló jog- és társadalmi rend háttérében egy speciális működésmódot, az elitek és a kisebbségek konfliktusát, a társadalmi intézmények diszkriminációját vagy az egyéni és csoportszintű elemek által befolyásolt SDO szintet és az ez alapján választott hierarchiaerősítő/hierarchiagyengítő legitimáló mítoszokat emeli ki. Bár mindegyik elmélet alapvetően szkeptikus a társadalom működésére nézvést, egyetértenek abban, hogy az egyenlőtlenségek és diszkrimináció forrásának azonosítása segíthet minket abban, hogy túllépjünk rajtuk. Vagy, ahogy Sidanius és Pratto fogalmaz: „Sokkal károsabbnak tartjuk az egyenlőség ügyére és a demokratikus eszmék megvalósulására nézve, ha túl kevés figyelmet szentelünk a csoportdominancia dinamikájára, mint ha túl sokat. Csacsakaságnak tűnik számunkra, ha valaki azt hiszi, hogy a demokratikus eszmék és valódi egyenlőség megvalósítható úgy, hogy elemzéseinket naiv vagy teljesen hamis előfeltevésekre építjük.” (Sidanius és Pratto, 1998/2005, 451.o.)

Wilson és Kelling 1982-es The Atlantic Monthly című kiadványban jelentették meg „Törött ablakok” (*Broken Windows*) című programadó írásukat. A hetvenes és nyolcvanas években a bűnözés soha nem látott mértékű elharapódzásával szembesül az Egyesült Államok, melyre nem találtak ellenszert. A szerzőpáros a címadással egy Philip Zimbardo által elvégzett szociálpszichológiai kísérletre utalt, melyben a kutató egy veszélyesnek tartott és egy biztonságos környéken helyezett el egy-egy rendszám nélküli autót. A veszélyes környéken hamar meglovasították a járművet, míg a biztonságos környéken nem történt semmi. Egy hét után Zimbardo úgy döntött, hogy betöri az autó egyik ablakát, kíváncsi lévén, hogy mi fog történni ezután. Az ablak betörését követően a második autót is ugyanolyan hamar elköötték, mint az első. A szerzők interpretációja szerint, amennyiben engedjük, hogy az olyan egyszerű bűncselekményeket, mint egy ablak betörését megússzák az elkövetők, akkor ezt a többiek felhatalmazásként fogják érezni sokkal súlyosabb bűntettek elkövetésére. További problémaként azonosították, hogy szemben az évszázados hagyománnyal, mikor a rendőrök elsődleges feladata a rend fenntartása volt, a gyanúsítottak jogaival és

intézkedésekkel kapcsolatos szabályok tömkelegének elszaporodása immár jelentős gátat képez a hatékonyságukkal szemben. A végrehajtó hatalom által alkalmazott módszerek korlátozása helyett, inkább az eredményekre kellene mostantól figyelni, visszaadni a rendőrségtől elvett jogosítványokat és megerősíteni a működésüket – érveltek. A tanulmány megjelenése után tizennégy évet kellett várni ahhoz, hogy a Time címlapjára kikerüljön a „Végre megnyerjük a bűnözéssel szembeni háborút” szalagcím. A háttérben egy rendőrautó állt, az előtérben pedig William Bratton, New York rendőrfőnöke, aki először ültette át a zéró toleranciát sikeresen a gyakorlatba. Intézkedései nyomán az 1994-ben 28000 főből számláló rendőri állományt (mely már ekkor a legnagyobbak számított az USA-ban) nem sokkal később 40000-re emelték. A rendőrök elkezdtek „megtisztítani az utcákat” a koldusoktól és hajléktalanoktól, azok a bevándorlók, akik a pirosnál várakozó autók szélvédőinek pucolásából éltek (*squeegee men*) rövidesen fel kellett, hogy hagyjanak a tevékenységükkel, ha nem akarták bilincsben végezni. Szerződéseket kötött privát védelmi cégekkel, akik a rendőrökhöz hasonló széles körű jogosítványokat kaptak, így a vasútállomásokról és buszpályaudvarokról is kiszorították a zugárusokat, ahogy a télen melegedni vágyó fedél nélkülieket is. De Bratton intézkedései közül a legfontosabb talán a rendőrségi kommunikáció megreformálása volt. Havonta közölt bűnügyi statisztikákat a televízióban, gyakran járt terepre, szívesen nyilatkozott és ilyenkor mindig az amerikaiak által oly’ népszerű cowboy-retorikát preferálta (pl. „jól seggbe rúgtuk őket”, „a képükbe nyomtuk”). 1996-ban a „siker évében” közel 315000 letartóztatásra került sor, a rendőrök elleni panaszok száma az elmúlt évhez képest pedig 60%-al nőtt. (Wacquant, 1999/2001; 2009)

A zéró tolerancia talán legélesebb kritikáját a Berkeley Egyetem szociológia professzora, Loïc Wacquant (1999/2001; 2009) fogalmazta meg. Könyveiben összehasonlította például San Francisco és New York kriminalisztikai adatait. Míg az előző városban a bűnözés 33%-al esett vissza a régi, konfliktus-megoldó taktikát követve, addig a „törött ablakok” fellegvárának számító New Yorkban ez csak 26% volt. A legfontosabb különbség azonban a pénz elköltésének módjában mutatkozott meg: míg New York költségvetése tetemes összegeket fordított az új rendőrök eltartására és új börtönök építésére, addig San Francisco ugyanezt a pénzt képzésekre, tanácsadásra és a szegényeknek jutató egészségügyi ellátásra fordította. Wacquant rámutat arra is, hogy más városokban, így Bostonban és San Diegoban is jelentős visszaesés volt tapasztalható a bűnözés terén, anélkül, hogy a zéró tolerancia által sugalmazott intézkedéseket bevezették volna. A zéró tolerancia áldozatai a társadalom marginalizált csoportjai, a szegények és az etnikumba tartozók voltak, akiknek a szigorú intézkedések nyomán megsokszorozódott a száma a börtönökben. Az afroamerikai elítéltek száma 1970 és 1995 között 569%-al(!) nőtt, míg a börtönlakók összlétszáma a korábbi 442%-ra ugrott. Míg 1970-ben csak kétszázezren voltak rács mögött, 1995-re az összlétszámuk meghaladta az egymilliót is (ezt megelőzően folyamatosan csökkenő tendenciát regisztráltak). A zéró tolerancia sikerét mutatja, hogy érvrendszerét és intézkedéseit importálták Európába is, a magyarországi rendőri vezetők is többször vágyteljesítő logikája igazolt.

7. táblázat

A zéró tolerancia és a társadalomkritikai megközelítésmód

2. Legitimitás, mint megközelítésmód

A legitimitás kezdetektől a jog meghatározó részét képezte, amit jól mutat, hogy a magyar megfelelője „jogosságot” takar. A megközelítésmód közelebb áll a jogszociológia konszenzus megközelítéséhez, amennyiben a demokráciákban fennálló jogrendszer alapjának az általánosan elfogadott legitim jellegét tekinti. A jog mindazonáltal már a születése után nem sokkal elrugaszkodott az örök igazság és jogosság keresésétől. Már Plutarkhosz (Kr.u.I-II.sz./1978) beszámol arról Caesarról írt életrajzában, hogy a nagy hadvezér azzal nyerte el a nép szimpátiáját, hogy a szoborállítási tilalmat megszegve szobrokat állított, híveit pedig arra buzdította, hogy falfirkákkal keljenek ki az intézkedés ellen. Anélkül, hogy az igazságosság és jog közötti kapcsolat évszázados vitáját részletesen ismertetnék, meg kell említenünk John Rawls (1971/1999) filozófus munkásságát. Rawls gondolat kísérletében a korábban általánosan elfogadott természetjogi megközelítésmódot kívánta visszaidézni és gondolat kísérletében arra buzdított, hogy a „tudatlanság fátyla” (*veil of ignorance*) mögül kitekintve szervezzük meg az általunk tökéletesnek ítélt társadalmat. A tudatlanság fátyla mögött levő emberek Rawls szerint egy olyan ideális, tiszta, objektív állapotban vannak, melyben emberi sajátásaik (pl. csoportstátuszuk, attitűdjeik, preferenciáik) nem homályosítják el ítélőképességüket, így személyes érdekeik figyelembevétele nélkül képesek részrehajlástól mentes döntést hozni és meghatározni az igazságos társadalom alapvető működésmódjait. Rawls művének címében maga is az igazság egyik elméletéről, nem az elméletéről ír, mellyel elismeri a versengő elméletek létjogosultságát is. (Az igazságosság problematikájáról magyarul részletesebben lásd: Sandel, 2010/2012).

Kérdés, hogy amennyiben az igazságosság problematikája ennyire ellentmondásokkal terhelt, akkor mit tekinthetünk legitimnek? Tyler (2006a, 2006b) kiváló összefoglalót nyújt a legitimitás kérdésköréről. A társadalomtudományokban így a legitimitás területéhez szokták sorolni (1) a jogi tekintélyeknek való engedelmességet (pl. „Ha egy rendőr arra kér, hogy tegyél valami olyat, amit helytelennek tartasz, megtenné-e, pusztán mert megkérte rá?”), (2) az intézményi bizalmat (pl. „Mennyire bízik meg Ön a bíróság tevékenységében?”) és (3) a közösségi normák elfogadását (pl. „Ha az ország vezetői hadba hívnának, feláldoznám az életemet a hazámért és családomért.”). A legitimitás Tyler által kiemelt mindhárom formájában az adott személy egy-egy tekintély, intézmény vagy közösség elfogadottságát mutatja. A kérdés tehát az, hogy jogosnak tartjuk-e az ezek által megfogalmazott szabályokat. Tyler szerint fontos megkülönböztetni magával az intézménnyel és az eljárással (procedúrával) kapcsolatos nézeteket (pl. „Bízom a bíróság ítéletében, mert tudom, hogy pártatlanul döntenek.”) és a törvények általános támogatottságát (pl. „Az embereknek akkor is engedelmeskedni kell a törvényeknek, ha azokat helytelennek tartják.”). A legitimitás a szerző szerint a társadalmat irányító döntéshozók számára csökkenti a hatalomban maradás költségeit, amennyiben sikerül a társadalmi többséget biztosítani a fennálló tekintély-, intézmény- és jogrendszer legitimitásával, így a kormányzó párt joggal bízhat az újraválasztásában. A legitimitás standardjait a társadalomban jelenlevő mindenkor legitimáló mitológia (vö. Sidanius és Pratto, 1998/2005) határozza meg.

Tyler (2006a) a legitimitás egyes dimenziót egyenként is vizsgálja. A jogi tekintélyeknek való megfelelést alapvetően fair, igazságosság eljárás erősíti meg. Sunshine és Tyler (2003) vizsgálatukban a rendőrség megítélését vették górcső alá. Eredményeik alapján a rendőri intézkedéseket akkor látták a válaszadók legitimnek, amikor a rendőrség eljárását fairnek érezték (procedurális igazságosság) és úgy vélték, hogy mindenki számára ugyanúgy rendelkezésre álltak szükség esetén (disztributív igazságosság). A legitimitás mutatkozott a legerősebb bejóslnak a rendőrség jogosítványainak elfogadása és a rendőrséggel való